

Dr. Felip Mateu i Llopis.

In memoriam

Manuel Jorba

El Dr. Felip Mateu i Llopis, nascut a València el 1901, ha mort enguany a Barcelona. El 1971 s'havia jubilat de la càtedra de Paleografia de la Universitat de Barcelona i de la direcció de la Biblioteca de Catalunya, al capdavant de la qual encara hi va ser en funcions fins a l'any següent. En total, doncs, havent-ne estat nomenat director el 1940, en va exercir el càrrec durant 32 anys.

Per a accedir a un càrrec d'aquesta mena en aquella època (de fet, per a accedir a qualsevol lloc de l'Administració i de molts altres llocs de treball) calia que fos reconeguda, com va ser el seu cas, segons la *Revista de bibliografia nacional* (I, 1940, 272), una "limpia posición política y nacional", i hi hauria pogut afegir "religiosa catòlica", que era segurament el punt en el qual el Dr. Mateu s'identificava de manera més incondicional amb el nou règim, o si més no tant com en l'estrictament polític. En tot cas, el Dr. Mateu fou confirmat, sense sanció, com a funcionari del cos al qual pertanyia. No fou obstacle, doncs, la trajectòria "valencianista", manifestada abans de la Guerra Civil, entre d'altres textos, a *L'actual moviment de València, davant l'hora present de Catalunya*, del 1931, on lamenta la manca de dimensió política de la Renaixença valenciana i hi destaca l'esperit de "franca comprensió" entre els catalans i els valencians d'una època, de la qual quedava la consciència de la unitat de la llengua catalana i un major interès per la història i la cultura pròpies; i després, el 1934, com a membre del Centre de Cultura Valenciana, a *El País Valencià*, un dels Quaderns d'Orientació Valencianista de l'editorial L'Estel.

El Dr. Felip Mateu i Llopis acabà el 1923 els estudis de Filosofia i Lletres a la Universitat de València i es doctorà en Història a la de Madrid el 1927. El 1930 ingressava al Cos d'Arxivers, Bibliotecaris i Arqueòlegs amb destinació, el 1931, a la Secció de Numismàtica del Museo Arqueológico Nacional, alhora que orientava les seves recerques en un ampli ventall de temes historico-culturals, entre els quals els vicentins i els vivesians, i de matèries com ara

Manuel Jorba
Director de la Biblioteca de Catalunya

l'arxivística, la bibliologia, la numismàtica i la paleografia, disciplina de la qual, el 1943 seria catedràtic successivament a Oviedo i a València i, a partir del 1945, a Barcelona. Un gran nombre de publicacions i activitats científiques i divulgatives avalen una dedicació que ha arribat fins als darrers anys de la seva vida (vegeu: *Titula de Felipe Mateu y Llopis. Su obra científica al conmemorar el LXXXIII aniversario*. Barcelona: Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona, 1994).

A Madrid, entrada la Guerra Civil, passà dels serveis del Museo Arqueológico a la direcció provisional de la biblioteca de l'Academia de Bellas Artes de San Fernando, i el 1937 fou evacuat amb d'altres funcionaris a València, on seria director accidental de l'Arxiu del Regne i contribuiria a la salvaguarda del patrimoni artístic i documental valencià.

Immediatament després de la Guerra, la Biblioteca de Catalunya, en quedar sotmesa al nou ordre franquista, i per tant a la depuració de persones i a la prohibició de l'ús normal de la llengua catalana, perdia el seu nom i la seva condició natural de biblioteca nacional i passava a ser la Biblioteca Central de la Xarxa de Biblioteques de la Diputació de Barcelona, com ja s'havia esdevingut durant la dictadura de Primo de Rivera, però amb conseqüències ara més greus, i no tan sols per la més llarga durada de la situació. Un dels objectius oficials, o si més no oficiosos, marcats a la direcció de la Biblioteca de Catalunya era "desterrar de ella el espíritu antiespañol, característico de la dirección que le precedió", segons l'esmentada *Revista de bibliografía nacional*, que parlava amb una mala fe evident per a qui conegués no solament el contingut de la Biblioteca de Catalunya sinó la trajectòria personal i professional del Dr. Rubió i Balaguer, que havia estat destituït, com no podia ser per altra banda d'una altra manera, amb la impunitat i manca de raó dels guanyadors que s'atorgaven el "dret de conquesta".

La Biblioteca de Catalunya havia estat traslladada durant els darrers mesos de la Guerra Civil a la nova seu de l'antic Hospital de la Santa Creu, gràcies, segons el llibre del cinquantenari (*Cincuenta años de la antigua Biblioteca de Cataluña*. Barcelona: Biblioteca Central de la Diputación de Barcelona, 1968) preparat sota la direcció del Dr. Mateu, a la "tenacidad y entereza de que dio prueba el entonces Director de la Biblioteca, Dr. Jorge Rubió y Balaguer, y al celo del **personal** que le secundó, a costa de grandes penalidades". Tot i que la instal·lació a la nova seu havia quedat enllestida, no fou oberta efectivament al públic fins al mes de febrer de 1940, coincidint pràcticament amb el nomenament del nou director, accidental de primer, el mes de gener, i de manera definitiva al mes següent, passades unes oposicions.

Durant la llarga postguerra, l'actuació del director i la complicitat de la major part del personal de la Biblioteca van fer que la Biblioteca, bé que

passava a ser més "barcelonina" que no pas de tot Catalunya (la qual cosa afectava la qualitat d'alguns serveis, com ara el préstec personal, per exemple), mantingués la condició de referent obligat per als estudis catalans en general i la característica de dotar-se de personal tècnic a través de l'Escola de Bibliotecàries, i que no s'hi apliqués, ni de bon tros, la política preconitzada pels més fanàtics partidaris del "*delenda est Catalonia*" als fons bibliogràfics de la institució i als d'altres biblioteques públiques que s'hi relacionaven. Així mateix, malgrat la precarietat dels recursos, feren possible que la Biblioteca augmentés el patrimoni bibliogràfic, forçosament de manera discontinua i no sistemàtica, i en bona part gràcies a donacions d'importants col·leccionistes i empreses editorials, i que fes una important feina de divulgació a través d'exposicions i publicacions.

Als condicionaments propis de les apetències propagandistes del règim franquista, del qual la Biblioteca no deixava de ser una peça de tantes, s'hi afegia l'actuació prepotent i capriciosa de molts dels successius dirigents de la Diputació de Barcelona, que portà a la cessió de locals de la Biblioteca a institucions públiques i privades i, sobretot, a una dispersió de fons importants que no es justificava ni per motius científics, ni de preservació, ni de difusió. Consta documentalment l'oposició frontal del Dr. Mateu a una arbitrarietat que encara ara a l'actual Diputació no es vol reconèixer ni reparar.

El Dr. Mateu compaginà les funcions de la direcció de la Biblioteca i de la xarxa de biblioteques de la Diputació, de l'Escola de Bibliotecàries i de *YANUARIO de las bibliotecas populares de la Diputación de Barcelona*, creat el 1940. El 1944 creava i dirigia la revista *Biblioteconomia*, al si de l'Escola esmentada, que fou l'òrgan d'expressió principal de la professió bibliotecària a Catalunya, fins al 1976. Hi inclogué els seus principals articles de tipus tècnic (sobre diversos aspectes de la catalogació), d'informació bibliogràfica, de temes històrics relacionats amb la bibliologia, cròniques i informes sobre biblioteques i sistemes bibliotecaris estrangers (Holanda, països escandinaus, Anglaterra), etc.